

## ΜΕΛΕΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ - ΟΙ ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

### ΑΣΚΗΣΕΙΣ

#### ■ ΑΣΚΗΣΗ Ι

##### Εκφώνηση

Να αναγνωρίσετε συντακτικά τις ακόλουθες δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις:

1. Nam mortua est Caecilia, **quam Metellus [...]** multum amavit. (38)
2. Quin taces, ut consequaris, **quod vis?** (41)
3. Atque id **quod a C. Caesare scriptum est**, habe semper [...]. (41)
4. Nonnulli sunt in hoc ordine, **qui aut ea [...]** non videant aut ea dissimulent. (42)
5. **Qui spem Catilinae mollibus sententiis aluerunt.** (42)
6. [...] si iste in Manliana castra pervenerit, **quo intendit.** (42)
7. Qui potuisti populari hanc terram, **quae te genuit atque aluit?** (43)
8. Nescio enim quis possit diligere eum, **quem metuat**, aut eum, a **quo se metui putet.** (44)
9. Hoc est **quod Tarquinius dixisse ferunt exulantem.** (44)
10. **Quam ob rem epistulam conscriptam Graecis litteris mittit.** (45)
11. **Ex quo fit**, ut laudandus is sit, **qui pro re publicā cadat.** (46)
12. Iulia [...] mature habere coeperat canos, **quos legere secreta solebat.** (47)
13. Si quid durius ei videbatur, **quod imperandum militibus esset [...].** (48)
14. Praeterea praecepit ut [...] in eum locum emitteret, **in quo ipse cum amicis futurus esset.** (48)
15. [...] dixit visum sibi esse cervam, **quae perisset**, ad se reverti. (48)

##### Λύση

1. Nam mortua est Caecilia, **quam Metellus [...]** multum amavit. (38)

Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο υποκείμενο της κύριας πρότασης Caecilia. Εισάγεται με τον τύπο **quam** της αναφορικής αντωνυμίας (**qui, quae, quod**) και εκφέρεται με Οριστική (**amavit**), γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου Παρακειμένου, γιατί εκφράζει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

2. Quin taces, ut consequaris, **quod vis?** (41)

Δευτερεύουσα αναφορική ουσιαστική πρόταση που λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρήμα (**consequaris**) της τελικής πρότασης (δεκτή και η εκδοχή να εννοήσουμε το **id** ως αντικείμενό του, οπότε η αναφορική είναι προσδιοριστική σε αυτό). Εισάγεται με τον τύπο **quod** της αναφορικής αντωνυμίας και εκφέρεται με Οριστική (**vis**), γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου Ενεστώτα, γιατί εκφράζει το σύγχρονο στο παρόν.

3. Atque id **quod a C. Caesare scriptum est**, habe semper [...]. (41)

Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο **id** της κύριας πρότασης. Εισάγεται με τον τύπο **quod** της αναφορικής αντωνυμίας και εκφέρεται με Οριστική (**scriptum est**), γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου Παρακειμένου, γιατί εκφράζει το προτερόχρονο.

4. Nonnulli sunt in hoc ordine, qui aut ea [...] non videant aut ea dissimulent. (42)

Δευτερεύουσες επιρρηματικές αναφορικές-συμπερασματικές προτάσεις που έχουν όρο αναφοράς το nonnulli της κύριας πρότασης και λειτουργούν συντακτικά ως επιρρηματικός προσδιορισμός του αποτελέσματος. Εισάγεται η πρώτη με την αναφορική αντωνυμία qui (= ut ei) ενώ η δεύτερη συνδέεται παρατακτικά με την πρώτη (με τον διαζευκτικό σύνδεσμο aut) και εκφέρονται με Υποτακτική, γιατί το αποτέλεσμα θεωρείται μια υποκειμενική κατάσταση, χρόνου Ενεστώτα (videant, dissimulent), γιατί εξαρτώνται από ρήμα αρκτικού χρόνου (sunt) και αναφέρονται στο παρόν. Παρουσιάζεται ιδιομορφία στην ακολουθία των χρόνων καθώς το αποτέλεσμα είναι ιδωμένο τη στιγμή που εμφανίζεται στο μυαλό του ομιλητή (συγχρονισμός κύριας με δευτερεύουσα πρόταση) και όχι τη στιγμή της πιθανής πραγματοποίησής του.

5. Qui spem Catilinae mollibus sententiis aluerunt. (42)

Κύρια πρόταση κρίσης (η αναφορική αντωνυμία στην αρχή περιόδου, όταν αναφέρεται στα προηγούμενα, ισοδυναμεί με δεικτική (qui = ei) και εισάγει κύρια πρόταση) που εκφέρεται με Οριστική (aluerunt), γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου Παρακειμένου, γιατί εκφράζει το προτερόχρονο.

6. [...] si iste in Manliana castra pervenerit, quo intendit. (42)

Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο in castra της υποθετικής. Εισάγεται με το αναφορικό-τοπικό επίρρημα quo και εκφέρεται με Οριστική (intendit), γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου Ενεστώτα, γιατί εκφράζει το σύγχρονο στο παρόν.

7. Qui potuisti populari hanc terram, quae te genuit atque aluit ? (43)

Δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις προσδιοριστικές στο terram της κύριας πρότασης. Εισάγονται με τον τύπο quae της αναφορικής αντωνυμίας και εκφέρονται με Οριστική (genuit, aluit), γιατί δηλώνουν το πραγματικό, χρόνου Παρακειμένου, γιατί εκφράζουν το προτερόχρονο στο παρελθόν. Συνδέονται παρατακτικά με τον συμπλεκτικό σύνδεσμο atque.

8. Nescio enim quis possit diligere eum, quem metuat, aut eum, a quo se metui putet. (44)

Δευτερεύουσες αναφορικές προσδιοριστικές προτάσεις στα eum (aut) eum της πλάγιας ερωτηματικής πρότασης. Εισάγονται με τους τύπους quem και a quo της αναφορικής αντωνυμίας και εκφέρονται με Υποτακτική (metuat, putet) λόγω πλάγιου λόγου (αφού αναφέρονται στο eum, υποκείμενο τελικού απαρεμφάτου), χρόνου Ενεστώτα, ύστερα από εξάρτηση αρκτικού χρόνου (diligere > possit > nescio) και δηλώνουν το σύγχρονο στο παρόν.

9. Hoc est quod Tarquinius dixisse ferunt exulantem. (44)

Δευτερεύουσα αναφορική ουσιαστική πρόταση που λειτουργεί ως υποκείμενο στο

ρήμα (est) της κύριας πρότασης (δεκτή και η εκδοχή να εννοήσουμε το id ως υποκείμενό του est, οπότε η αναφορική είναι προσδιοριστική σε αυτό). Εισάγεται με τον τύπο quod της αναφορικής αντωνυμίας και εκφέρεται με Οριστική (ferunt), γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου Ενεστώτα, γιατί εκφράζει το σύγχρονο στο παρόν.

10. Quam ob rem epistulam conscriptam Graecis litteris mittit. (45)

Κύρια πρόταση κρίσεως (η αναφορική αντωνυμία στην αρχή περιόδου, όταν αναφέρεται στα προηγούμενα, ισοδυναμεί με δεικτική, quam = eam, και εισάγει κύρια πρόταση) που εκφέρεται με Οριστική (mittit), γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου Ενεστώτα και εκφράζει το σύγχρονο.

11. Ex quo fit, ut laudandus is sit, qui pro re publicā cadat. (46)

**α) Ex quo fit:**

Κύρια πρόταση κρίσεως (η αναφορική αντωνυμία στην αρχή περιόδου, όταν αναφέρεται στα προηγούμενα, ισοδυναμεί με δεικτική, ex quo = ex eo, και εισάγει κύρια πρόταση) που εκφέρεται με Οριστική (fit), γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου Ενεστώτα, γιατί εκφράζει το σύγχρονο.

**β) qui pro re publicā cadat:**

Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο is της δευτερεύουσας ουσιαστικής συμπερασματικής πρότασης. Εισάγεται με τον τύπο qui της αναφορικής αντωνυμίας και εκφέρεται με Υποτακτική (cadat) λόγω έλξης προς την έγκλιση της πρότασης εξάρτησης (laudandus sit), χρόνου Ενεστώτα, ύστερα από ρήμα εξάρτησης αρκτικού χρόνου και δηλώνει το σύγχρονο στο παρόν.

12. Iulia [...] mature habere coeperat canos, quos legere secreta solebat. (47)

Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο canos της κύριας πρότασης. Εισάγεται με τον τύπο quos της αναφορικής αντωνυμίας και εκφέρεται με Οριστική (solebat), γιατί δηλώνει το πραγματικό, χρόνου Παρατατικού, γιατί εκφράζει το σύγχρονο στο παρελθόν.

13. Si quid durius (esse) ei videbatur, quod imperandum militibus esset [...]. (48)

Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο quid της υποθετικής πρότασης. Εισάγεται με τον τύπο quod της αναφορικής αντωνυμίας και εκφέρεται με Υποτακτική λόγω πλαγίου λόγου (αφού προσδιορίζει το quid, υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου esse), χρόνου Παρατατικού (imperandum esset), ύστερα από εξάρτηση ιστορικού χρόνου (esse>videbatur), και δηλώνει το σύγχρονο στο παρελθόν.

14. Praeterea praecepit ut [...] in eum locum emitteret, in quo ipse cum amicis futurus esset. (48)

Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο in locum της βουλητικής πρότασης. Εισάγεται με τον εμπρόθετο τύπο in quo της αναφορικής αντωνυμίας και

εκφέρεται με Υποτακτική λόγω πλαγίου λόγου (αφού προσδιορίζει όρο της βουλητικής πρότασης), χρόνου Παρατατικού της ενεργητικής περιφραστικής συζυγίας (*futurus esset*), ύστερα από εξάρτηση ιστορικού χρόνου (*emitteret>praecipit*), και δηλώνει το υστερόχρονο στο παρελθόν.

15. [...] *dixit visum sibi esse cervam, quae perisset, ad se reverti.* (48)

Δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιοριστική στο *cervam* της κύριας πρότασης. Εισάγεται με τον τύπο *quae* της αναφορικής αντωνυμίας και εκφέρεται με Υποτακτική λόγω πλαγίου λόγου (αφού προσδιορίζει το υποκείμενο του ειδικού απαρεμφάτου *reverti*), χρόνου Υπερσυντελικού (*perisset*) ύστερα από εξάρτηση ιστορικού χρόνου (*reverti> visum esse> dixit*) και δηλώνει το προτερόχρονο στο παρελθόν.

## ▪ ΑΣΚΗΣΗ II

### Εκφώνηση

Να αναλυθούν οι ακόλουθες επιθετικές μετοχές σε δευτερεύουσες αναφορικές προτάσεις:

1. [...] *ac marito persaepe interroganti, respondebat.* (23)
2. *Cum lacrimae suae, diu cohibitae, vincerent.* (23).
3. [...] *eique ab ostio quaerenti Ennium ancilla dixisset.* (24)
4. *Aesopi nostri Licinus servus tibi notus Romā Athenas fūgit.* (28).
5. [...] *sed (obiecērunt) aliquod flagitium ac dedecus aut in Asiā susceptum aut ex Asiā deportatum.* (30)
6. *Bello Latino T. Manlius consul nobili genere natus exercitui Romanorum praefuit.* (31)
7. *Cum ad eum magnum pondus auri publice missum attulissent.* (36)
8. *Quam ob rem epistolam conscriptam Graecis litteris mittit.* (45)
9. *Sic vir bonus et sapiens et legibus parens consulit [...].* (46)

### Λύση

1. [...] *ac marito persaepe interroganti, respondebat.* (23)

(σύγχρονο στο παρελθόν):

[...] *ac marito, qui persaepe interrogabat, respondebat.*

2. *Cum lacrimae suae, diu cohibitae, vincerent.* (23)

(προτερόχρονο στο παρελθόν):

*Cum lacrimae suae, quae diu cohibitae sunt (cohibitae erant), vincerent.*

3. [...] eique ab ostio **quaerenti** Ennium ancilla dixisset. (24)

(σύγχρονο στο παρελθόν):

[...] eique, **qui ab ostio quaerebat** Ennium, ancilla dixisset.

4. Aesopi nostri Licinus servus tibi **notus** Romā Athenas fūgit. (28)

(προτερόχρονο στο παρελθόν):

Aesopi nostri Licinus servus, **qui tibi notus est**, Romā Athenas fūgit.

5. [...] sed (obiecerunt) aliquod flagitium ac dedecus aut in Asiā **susceptum** aut ex Asiā **deportatum**. (30)

(προτερόχρονο στο παρελθόν):

[...] sed (obiecerunt) aliquod flagitium ac dedecus, **quod aut in Asiā susceptum est (susceptum erat) aut ex Asiā deportatum est (deportatum erat)**

6. Bello Latino T. Manlius consul nobili genere **natus** exercitui Romanorum praefuit. (31)

(προτερόχρονο στο παρελθόν):

Bello Latino T. Manlius consul, **qui nobili genere natus est (natus erat)**, exercitui Romanorum praefuit.

7. Cum ad eum magnum pondus auri publice **missum** attulissent. (36)

(προτερόχρονο στο παρελθόν):

Cum ad eum magnum pondus auri, **quod publice missum est (missum erat)**, attulissent.

8. Quam ob rem epistulam **conscriptam** Graecis litteris mittit. (45)

(προτερόχρονο στο παρόν):

Quam ob rem epistulam, **quae conscripta est** Graecis litteris, mittit.

9. Sic vir bonus et sapiens et legibus parens consulit [...]. (46)

(σύγχρονο στο παρόν):

Sic vir bonus et sapiens et **qui legibus paret** consulit [...].

*Ημερομηνία τροποποίησης: 18/01/2012*